

Een andere kijk op wonen: Klaar voor de toekomst? Deel 1

Woonacademie

Prof. dr. Ann Petermans, fac. Architectuur&Kunst, Arck, U Hasselt

Dr. arch. Elke Ielegems, fac. Architectuur&Kunst, Arck, U Hasselt

Prof. dr. An-Sofie Smetcoren, Society & Ageing Research Lab, VUB

Inhoud

- Waar wonen ouderen?
- Waarom nood aan alternatieve woonvormen?
- Welke alternatieve woonvormen bestaan er?
- Ervaringen en uitdagingen rond alternatieve woonvormen: vanuit onderzoek en HOUSE resultaten
- Conclusies & take home messages

Waar wonen ouderen?

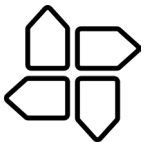

**Hoeveel % van de ouderen (65+) in
Vlaanderen woont in een
woonzorgcentrum?**

Waar wonen ouderen?

5%

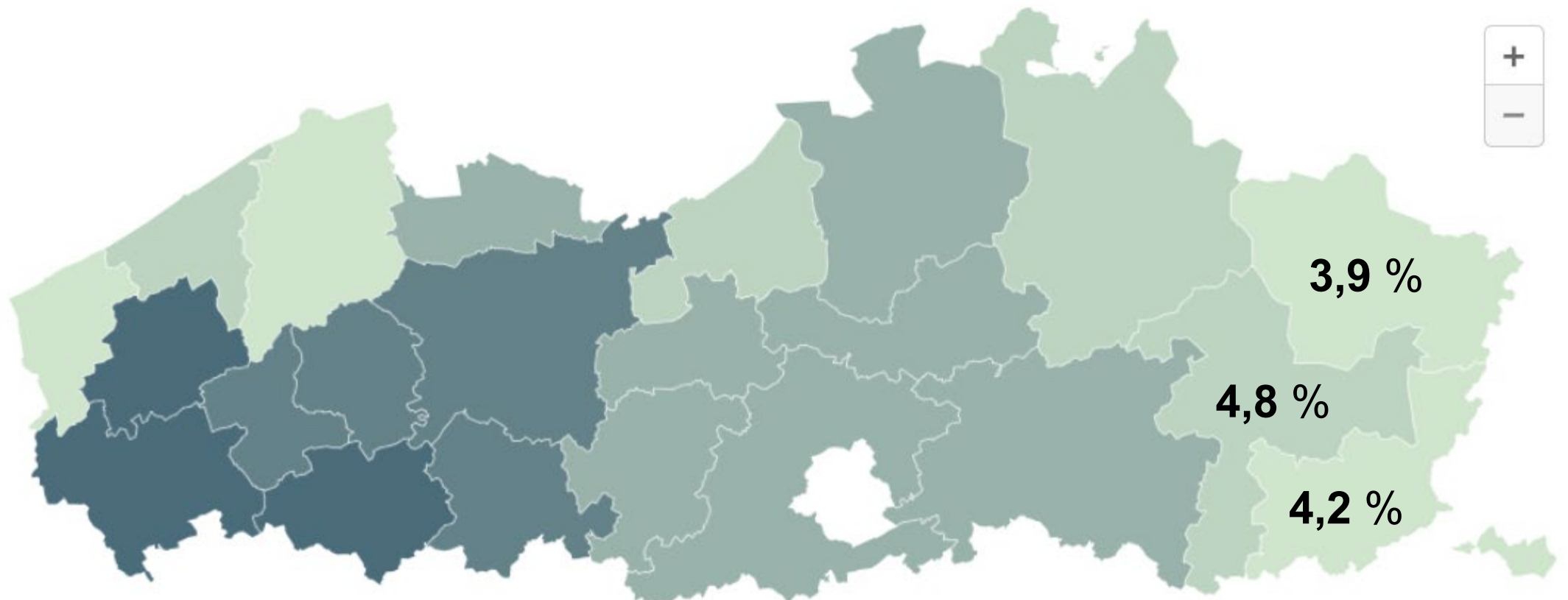

Waar wonen ouderen?

Bevolking van 65 jaar en ouder in woonzorgcentrum

Arrondissementen van Vlaams Gewest, 2021, in %

<4,5 4,5-<5,0 5,0-<5,5 5,5-<6,0 >=6,0

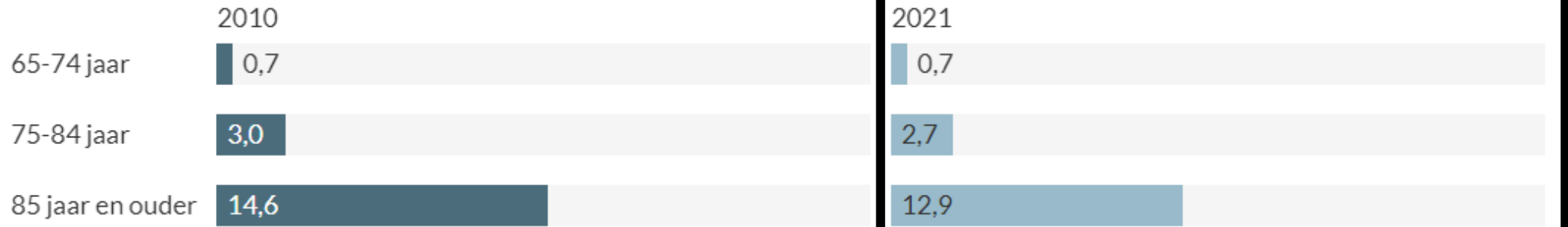

Waar wonen ouderen?

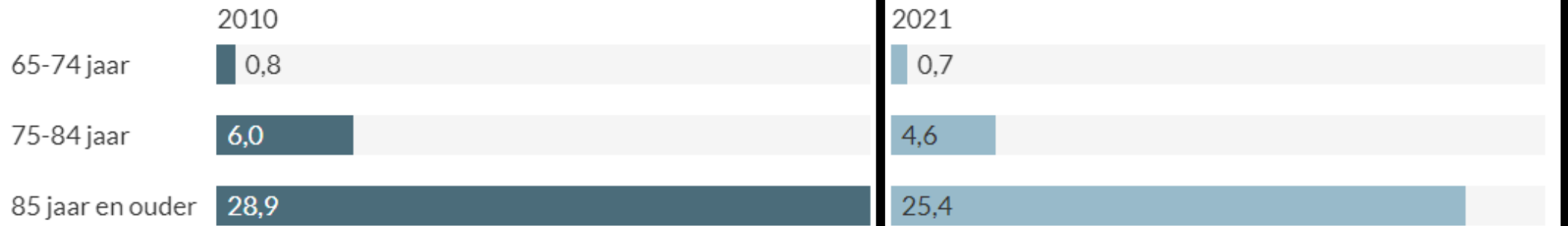
Bevolking in woonzorgcentrum naar leeftijd

Vlaams Gewest, 2010 en 2021, in %

Mannen

Vrouwen

9 op 10

Waar wonen ouderen? - Ageing in Place

- Is een beleidsideaal en krijgt zowel binnen de Europese agenda als wereldwijd (WHO) de nodige aandacht (Pani-Harreman et al.,2020)
- Ook in Vlaanderen: Vlaams Ouderenbeleidsplan '20-'25 / Beleidsnota 'Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding 2019-2024' :

“Mensen willen zo lang mogelijk thuis wonen. We zetten daarom verder in op het zo lang mogelijk thuis of in de buurt kunnen blijven wonen met aangepaste zorg, infrastructuur en technologische innovaties.”

- Ouderen worden gemotiveerd om zo lang mogelijk thuis te blijven en men zet pas de stap naar een residentiële zorgvoorziening wanneer de zorg binnen de thuissituatie niet meer voldoende is (Vermeulen, Demaerschalk, & Declercq, 2011)
 - Vermaatschappelijking van de zorg

Waar wonen ouderen? - Ageing in Place

- Persoonlijke voorkeur:
'zo lang mogelijk thuis' in de vertrouwde omgeving, is een **wens** van vele ouderen (wereldwijd), ook wanneer men financiële moeilijkheden ervaart, wanneer men in een onaangepaste woning of buurt woont, wanneer men gezondheids-/ mobiliteitsproblemen ervaart'

7 op 10

ouderen met eigen woning

Geboren met de *'baksteen in de maag'*: we wonen graag in ons eigen huis en dit zo lang mogelijk. Enerzijds emotionele gehechtheid, anderzijds:

- Individueel eigenaarschap= beleidsprioriteit (De Decker, 2013)
- Bepalende stap op de sociale ladder, 'ingebakken' in ons denken
- Eigen woning = gevoel van financiële zekerheid en veiligheid = 'appeltje voor de dorst'

Aandachtspunten: oudere huurders & 'house rich but income poor'

Waar wonen ouderen? - Ageing in Place

Verhuizen?

België heeft een 'static housing system' = lage verhuisgraad: Hoe ouder men wordt, hoe minder (Vlaamse woonsurvey, 2018)

Liever niet, maar niet altijd een verhaal van 'niet willen';

- Velen zien praktische regelingen niet zitten

“In principe zou ik mijn huis moeten verkopen en een appartement zoeken met een lift, maar ik zie er vooral tegenop om dat huis leeg te maken. Moest ik gewoon een koffer kunnen maken, dan was ik direct weg.” (Paula, 73 j.)

- Ouderen vaak niet op de hoogte van andere opties
- Andere opties zijn niet aanwezig in de buurt
- Beslissen om te verhuizen gaat niet in 1 dag

Waarom nood aan alternatieve woonvormen?

‘Eigenlijk is onze traditie van wonen een beetje verziekt’: waarom we moeten nadenken over nieuwe vormen van samenwonen

“Er is geen beter medicijn tegen eenzaamheid”: het leven zoals het is in grootste cohousing van Vlaanderen

Een typische woensdagmiddag in cohousingproject De Wijgaard: iedereen schuift aan tafel — © ID/ Lieven Van A...

Twee generaties onder één dak uit praktisch en financieel gemak? Dit moet je weten over kangoeroewonen

Oma en opa op kot: ‘Cohousen is bij senioren nog weinig gekend’

Samenwonen met compleet vreemden, deze Vlamingen kozen ervoor: “Hier ben ik niet alleen-alleen, dat geeft een veilig gevoel”

Cohousing: ‘meer voor hetzelfde geld’

Jasmine Heyvaert

21 oktober 2023 02:00

Betaalbaar wonen hoeft niet altijd te betekenen dat u inboet op ruimte of luxe. Door voor cohousing te kiezen, deelt u sommige kosten, terwijl u toch kunt genieten van leuke extra's.

DE TIJD

DeMorgen.

Abonneren vanaf €2,- per week

Log in

V & CULTUUR | OORLOG IN OEKRAÏNE | PODCASTS | TECH & WETENSCHAP | SPORT | PUZZELS

"Ik ben dolgelukkig dat we dit gedaan hebben", straalt Hilde Crevits. "Het bevalt ons vanaf dag één. Misschien hadden we dit al vijf jaar eerder moeten doen."

© photo_news

Eén woning, drie generaties: het gezin van Hilde Crevits, haar ouders en schoonouders

Wat zijn alternatieve woonvormen?

Verschillende termen in gebruik in Vlaanderen en internationaal

Verschil tussen co-housing en cohousing in de literatuur

Wat zijn alternatieve woonvormen?

Enkele definities

- Various types of housing with **shared facilities** and with **different degrees of collective support and self-organisation** among residents. (Babos et al, 2020; Czischke et al, 2020 ; Fromm, 1991;)
- “Gemeenschappelijk wonen is een woonvorm in een gebouw of gebouwencomplex dat **wonen als hoofdfunctie** heeft en uit verschillende woongelegenheden bestaat, waarbij **minimaal twee huishoudens op vrijwillige basis** minimaal één **leefruimte delen** en daarnaast elk over minimaal één private leefruimte beschikken en waarbij de **bewoners samen instaan voor het beheer**”. (Vlaamse Wooncode, in 2021: artikel 1.3 16°)
- “We spreken van gemeenschappelijk wonen (of samenhuizen) als twee of meer bewoners uit verschillende huishoudens, **vrijwillig**, langdurig, in meer of mindere mate van **gemeenschappelijkheid**, met elkaar samenleven en **ruimte delen**, in samenwerking en collectief **zelfbeheer**, om **sociale meerwaarde** te creëren.” (Samenhuizen, 2020)

→ Aanwezig bij alternatieve woonvormen

- Basisvoorwaarde: vrijwillig wonen
- Ruimtelijk delen
- Sociaal delen
 - Sociale betrokkenheid
 - Zelfbeheer

Waarom alternatieve woonvormen?

Vanuit de praktijk en de literatuur zien we verschillende noden, waaronder een ruimtelijke en economische nood

Belgen wonen groot

- Gemiddelde aantal kamers per persoon
Malta (grootste in Europa) 2,3 pp
2^e plaats: België, NI en Ierland 2,1 pp
Europa 1,6 pp
- Huisvesting neemt meer dan 1/3 van de ruimte in beslag.

◀ Meer dan de helft van het ruimtebeslag wordt gebruikt voor wonen en transport.

Waarom alternatieve woonvormen?

Vanuit de praktijk en de literatuur zien we verschillende noden, waaronder een ruimtelijke en economische nood

- Versnipperd landschap met lintbebouwing zorgt voor:
 - Enorme druk op ons milieu en onze mobiliteit
 - Langetermijn kosten voor maatschappij rond zorg, mobiliteit, etc.
- Huidige zorgmodel van 'ageing in place' wordt onbetaalbaar naar de toekomst toe
- Stijgende woningprijzen – betaalbare woningen nodig

Batibouw gaat van start: is het nu een goed moment om te bouwen of verbouwen?

Vandaag gaat Batibouw opnieuw van start, het jaarlijkse walhalla voor iedereen die van plan is om te bouwen of verbouwen. De prijzen van bouwmaterialen lijken, na

Waarom alternatieve woonvormen?

Vanuit de praktijk en de literatuur zien we verschillende noden, waaronder een maatschappelijke en demografische nood

- Eenzaamheid bij ouderen
- Vergrijzing
- Groeiende heterogeniteit

Levensverwachting

Migratie

Gezinsstructuren veranderen

**Architectuur kan de drempel tot
ontmoeting verlagen en eenzaamheid
tegen gaan**

BINNENLAND 7 FEBRUARI 2024, 09:00

De overheid hoopt eenzaamheid in Nederland te verminderen met het actieprogramma 'Eén tegen eenzaamheid'. Mogelijke oplossingen zouden wel eens dichter bij huis kunnen liggen dan gedacht.

Waarom alternatieve woonvormen?

Vanuit de praktijk en de literatuur zien we verschillende noden, waaronder een maatschappelijke en demografische nood

- Eenzaamheid bij ouderen

- **Vergrijzing**

- Groeiende heterogeniteit

Levensverwachting

Migratie

Gezinsstructuren veranderen

% 65-plussers

LIMBURG

20,7%

27,3%

VLAAMS GEWEST

20,5%

25,4%

% 80-plussers

LIMBURG

5,9%

9,5%

VLAAMS GEWEST

6,3%

8,8%

2020

2040 (verwacht)

Waarom alternatieve woonvormen?

Vanuit de praktijk en de literatuur zien we verschillende noden, waaronder een maatschappelijke en demografische nood

- Eenzaamheid bij ouderen
- Vergrijzing
- **Groeiende heterogeniteit**

Levensverwachting

Migratie

Gezinsstructuren veranderen

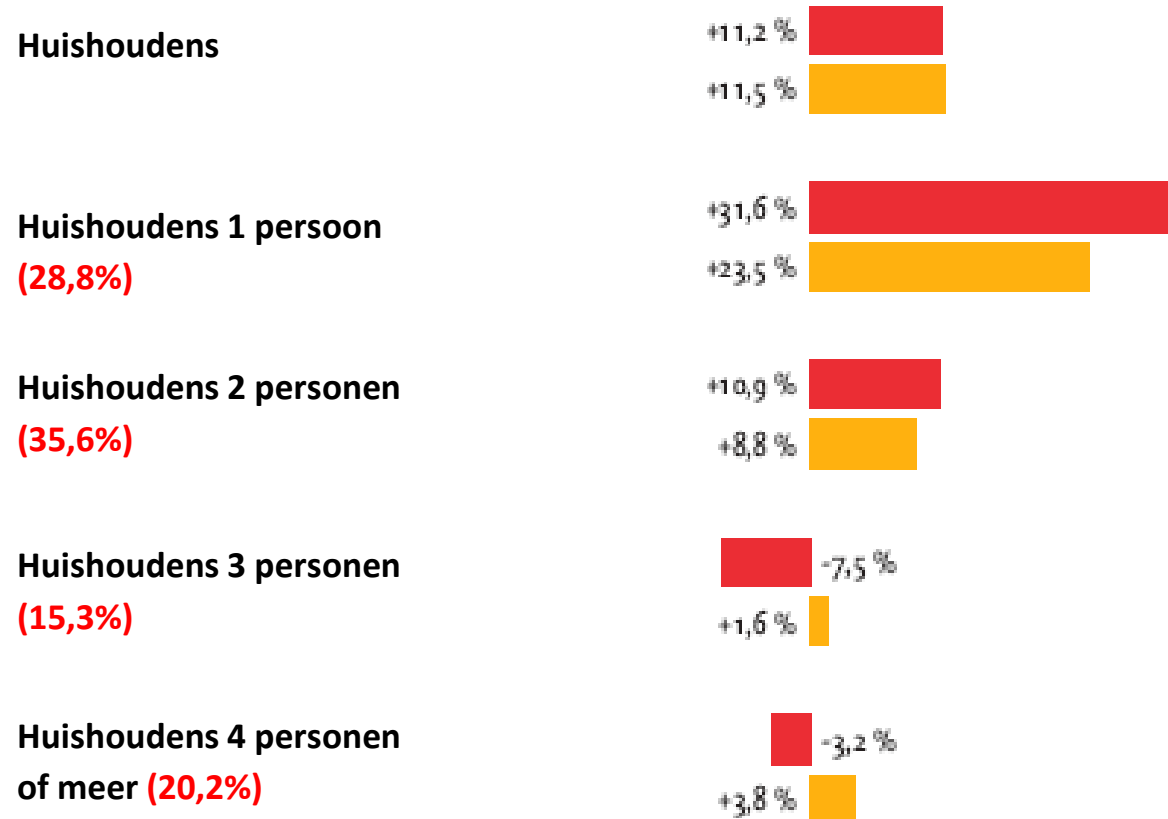

Waarom alternatieve woonvormen?

Verwachte groei huishoudens

Limburg en Vlaanderen, 2020 en 2040, in %

 LIMBURG VLAAMS GEWEST

Waarom alternatieve woonvormen?

- Eenzaamheid bij ouderen
- Vergrijzing
- Groeiende heterogeniteit

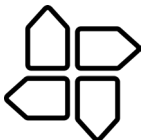
↑
Levensverwachting
Migratie
Gezinsstructuren veranderen

Achtergronden

noden en behoeften

Waarom alternatieve woonvormen?

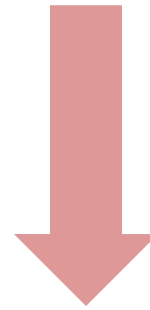
Heterogeniteit is nog onvoldoende vertaald in het beleid en de bouwsector

- Onaangepaste woonsector
- Dé oudere als maatstaf
- 'One size fits nobody' of 'One size fits all'?
- Focus op huidige en toekomstige generatie ouderen
- *User-centered approach*

*De huidige huisvestingsmogelijkheden hebben te veel een "one size fits all"-aanpak.
Er is nood aan meer en verschillende huisvestingsmogelijkheden voor ouderen.*

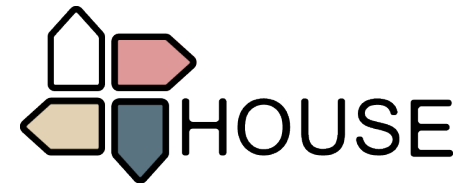

Ageing in place

Ageing **well** in the **right** place

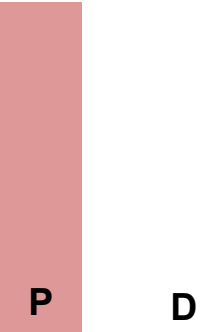
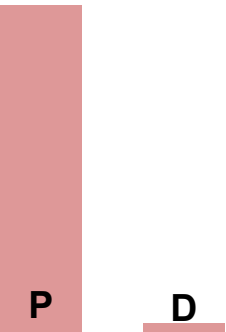
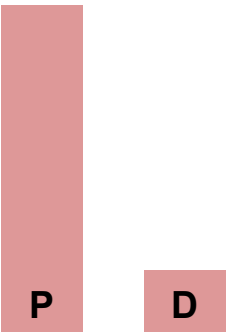
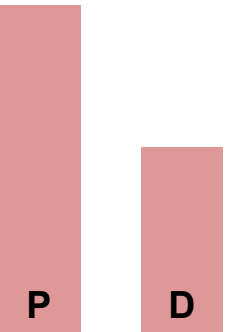
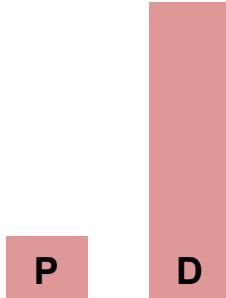
- Objectief welbevinden : 'Is er een trap aanwezig?'
- Subjectief welbevinden: 'Voel ik mij hier gelukkig?'
- Belang van directe woonomgeving

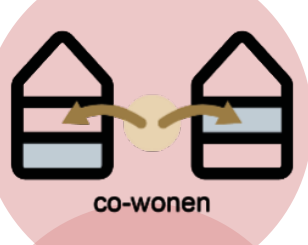
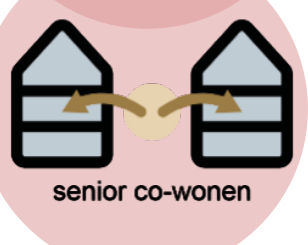

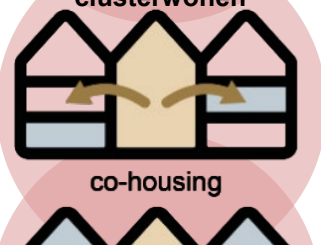
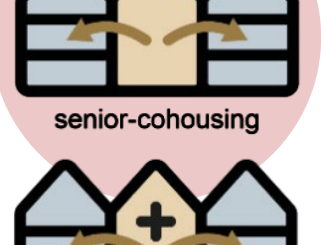

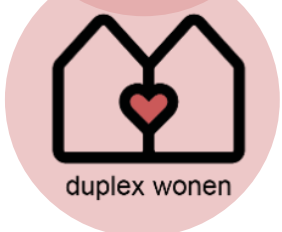

Welke alternatieve woonvormen
bestaan er?

**TAXONOMIE OP BASIS VAN
RUIMTELIJK DELEN:**

	Groep I	Groep II	Groep III	Groep IV	Groep V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatie ruimte (bv. inkom, trappenhal) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
					

	Groep I	Groep II	Groep III	Groep IV	Groep V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatieruimte (bv. inkom, trappenhal) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
<p>ALTERNATIEVE WOONVORMEN</p> <p>SOCIAAL + RUIMTELIJK DELEN</p>	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen (3 scenario's)	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen clusterwonen co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen woonzorgcentrum <p>Legende</p> <ul style="list-style-type: none"> familie gedeelde ruimte aangepaste unit

	Groep I	Groep II	Groep III	Groep IV	Groep V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatierruimte (bv. inkom, trappenhal) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen clusterwonen co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen
					Legende familie gedeelde ruimte aangepaste unit

**Hoeveel % van de ouderen staan open voor
kangoeroewonen/zorgwonen
als het niet meer zelfstandig lukt?**

Waar wonen ouderen?

12%

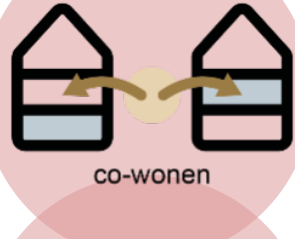
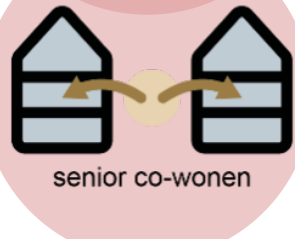

	Groep I	Groep II	Groep III	Groep IV	Groep V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatieruimte (bv. inkom, trappenhof) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen Clusterwonen ... co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen Legende familie gedeelde ruimte aangepaste unit

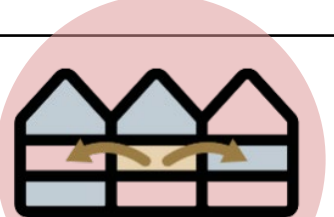

Zorgwonen

Er zijn drie mogelijke situaties waarin zorgwoningen kunnen worden gemeld zonder dat er een bouwvergunning nodig is:

- Wanneer de eenheid is gemaakt binnen een bestaande woning
- Wanneer de unit een bestaand bijgebouw is (waarvoor eerder vergunning is verleend) bij een woning
- In het geval van een nieuwe, tijdelijk verplaatsbare eenheid

	Groep I	Groep II	Group III	Group IV	Group V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatierruimte (bv. inkom, trappenhal) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen Clusterwonen... co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen Legende familie gedeelde ruimte aangepaste unit

	Groep I	Groep II	Group III	Group IV	Group V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatierruimte (bv. inkom, trappenhof) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen Clusterwonen... co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen <div style="text-align: right;"> <p>Legende</p> <ul style="list-style-type: none"> familie gedeelde ruimte aangepaste unit </div>

Gestippeld wonen/ harmonicawonen

- Woongroep Cauwenhoven, nabij Utrecht
- Bestaand complex met 70 appartementen
- 15 – 20 leden, 55+
- Huren 1 gemeenschappelijk appartement
- Gemeenschappelijke activiteiten, wekelijks koffiemoment,...

“Voordeel van dit inbreidingsproject in een groot bestaand appartementencomplex is verder dat de bewoners de keuze hebben tussen verschillende woonsoorten: twee-, drie- en vierkamerwoningen.” (bewoner)

	Groep I	Groep II	Group III	Group IV	Group V
Minimum private ruimtes	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	alle leefruimten	slaapkamer(s) (+ evt. badkamer)
Minimum gedeelde ruimtes	geen	circulatieruimte (bv. inkom, trappenhal) (+ evt. parking, fietsenstalling, berging)	Groep II + een ruimte die geen leefruimte is (bv. tuin, wasplaats...)	Groep III + leefruimte (bv. keuken, living...)	Groep IV + alle leefruimten + (evt.) badkamer
	 individuele woning	 appartement kangoeroe wonen duplex wonen zorgwonen	 co-wonen senior co-wonen	 gestippeld wonen harmonicawonen co-housing senior-cohousing assistentiewonen	 woning delen/ kamerwonen hospita-wonen Legende familie gedeelde ruimte aangepaste unit

Voorbeeld: 1Toit2Ages

- Opgericht in 2009: met als doel oudere volwassenen in te grote huizen te ondersteunen om hun huis te delen met studenten
- Sinds de oprichting werden 4.616 matches gemaakt.
- De huur wordt betaald door de student en het is de bedoeling om een zorgzame relatie met elkaar op te bouwen
- Extra hulp kan ook gevraagd worden (5u per week tegen een vergoeding van 200euro)
- MEER INFO: <https://www.1toit2ages.be/>

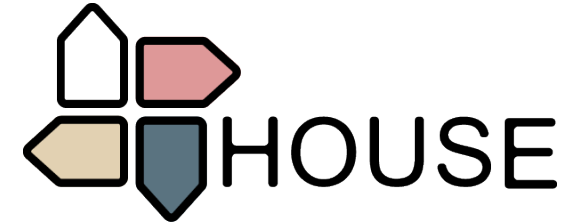

Ervaringen en uitdagingen rond alternatieve woonvormen

Project van **4 jaar**, gestart in december 2021

www.HOUSE-research.be

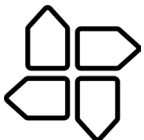
3 onderzoeksgroepen uit 3 verschillende kennisinstituten:

- Universiteit Hasselt – Onderzoeksgroep ArcK, Designing for More
- Vrije Universiteit Brussel – Society and Ageing Research Lab (SARLab)
- Hogeschool PXL – Expertisecentrum Smart ICT

Interdisciplinair onderzoeksteam als troef

Aangevuld met expertise uit onze **begeleidingsgroep** met maatschappelijke actoren

MACRO

- Vlaams Beleid
- Lokaal beleid
- Kennis- en expertise centra
- Incubatoren

BWMSTR
Team
Vlaams
Bouwmeester

 Vlaamse
overheid

 Vlaanderen
is energie en klimaat

AGENTSCHAP
ZORG &
GEZONDHEID

 Vilvorde

 PIM
PARTNERS IN MARKETING

 in4care
Happy Aging

 Universiteit
Antwerpen

 INTER

 provincie
Limburg

 Stad Aalst

DE ANDERE MARKT

 KENNIS
CENTRUM
WUZ

VVSG

MESO

- Architecten
- Aannemers
- Publieke en private zorgorganisaties
- (Sociale) woonorganisaties

NAV.:
netwerk architecten vlaanderen

HOUBEN

 Samen
huizen

 zorg net
icuro

woonplatform
stevige basis voor sociaal wonen
Limburg

osar

 Embuild
LIMBURG

Ainb
de associatie van interieurarchitecten
association des architectes d'intérieur

 wit-gele kruis

a2o

 Buildwise

DE-LIVING
EEN EIGEN HUIS IN EEN GEDEELDE THUIS

mintus
zorg met een plus

 Zorgbedrijf
Vlaanderen

MICRO

- (In)formele zorgverstrekkers
- Ouderen organisaties
- Ouderen via **HOP team**

 imens
thuis in zorg aan huis

**steunpunt
mantelzorg**

 Vlaamse
OUDERENRAAD

+ **HOP team**

Waarom alternatieve woonvormen wel/niet overwegen?

Wat toont HOUSE + internationaal onderzoek? *Durrett, 2009; Hudson et al 2021, Glass, 2020,2013; Smetcoren et al., 2022; Izuwara et al, 2023; Fernandez, 2015; Burgess & Muir, 2020 etc.*

- Tegengaan van gevoelens van eenzaamheid
- Hogere gevoelens van veiligheid en geborgenheid
- Aanwezigheid van burenhulp (wat kan leiden tot uitgebreidere mantelzorg)
- Op verschillende manieren actief blijven
- (groter) sociaal network
- Betrokken bij besluitvorming / participatief proces – controle over je woning
- Kleinere woning, makkelijker te onderhouden
- Delen van dagelijkse routines met anderen (meer of minder intensief afhankelijk van woonvorm)

Welke uitdagingen zijn er?

Men moet zich ook bewust zijn van volgende aandachtspunten

Ouder worden

- Niet in alle gezamenlijke woonprojecten is de gebouwde omgeving aangepast aan het ouder worden
- Later in het leven = verschillen groter, aanpassen aan een nieuwe sociale omgeving is niet voor iedereen even eenvoudig
- Praktische hulp, oké, maar er zijn grenzen aan het geven van persoonlijke hulp (vooral als er geen verwantschapsrelatie is)

Organiseren & bouwen

- Oudste' bewoners (woonduur) = idee van meer zeggenschap
- Vaak een gebrek aan een specifiek, duidelijk wettelijk/beleidskader voor alternatieve huisvesting
- Cohousing heeft een langdurig proces: wat vaak leidt tot uitval
- Het vereist ook veel kennis om alles administratief in goede banen te leiden
- Als het niet ondersteund/geïnitieerd wordt door een organisatie, heb je sterke leiders nodig
- ...

Conclusie
&
Take home messages

Conclusies & take home messages

- Er is een duidelijke nood om de groeiende heterogeniteit te vertalen in meer diverse woningopties
 - Geen 'one size fits all' benadering
 - Verschillende woonnoden en ervaringen
- Gestimuleerd door beleid = 'thuisblijven' wordt gezien als de norm
 - Meer nood aan tijdig stimuleren, informeren en sensibiliseren
 - Nood aan een helder regelgevend kader voor alternatieve woonvormen
- Het is niet altijd een verhaal van niet willen
 - Mensen zijn vaak nog onvoldoende op de hoogte
 - Hoe ouder men wordt hoe moeilijker men de stap zet
- Een goede begeleiding is belangrijk, doorheen het bouwproces én na inhuizing

Conclusies & take home messages

Wat kan je als oudere doen?

Op tijd nadenken over later!

Wacht niet met nadenken over je woonplaats van later. **'Wees een actieve partner'**:

- Ga op zoek naar informatie over verschillende woonopties
- Bezoek plekken waar je eventueel wel maar ook niet zou willen wonen
- Bekijk voorbeelden van aanpassingen, van alternatieve woonvormen, etc.
- Ga in gesprek met je partner, kinderen, vrienden, leeftijdsgenoten, voorbeeld-ouderen,...
- Wanneer je interesse hebt om samen met anderen een project te starten: laat je daarbij ondersteunen

Conclusies & take home messages

Wat kan je als bouwsector doen?

- Op de hoogte blijven van ontwikkelingen, innovatieve projecten... - van elkaar leren
- Creatief en out of the box denken – durven experimenteren
- Blijven aanklaarten waar je tegenaan loopt en met beleid kijken wat mogelijkheden zijn
- Aandacht voor het ‘informeel ontmoeten’ doorheen elk project bv. locatie van parkings, binnenkomen, aangename traphallen, aandacht voor zichten/interactie, plekken creëren die bewoners zich samen kunnen toeëigenen ...

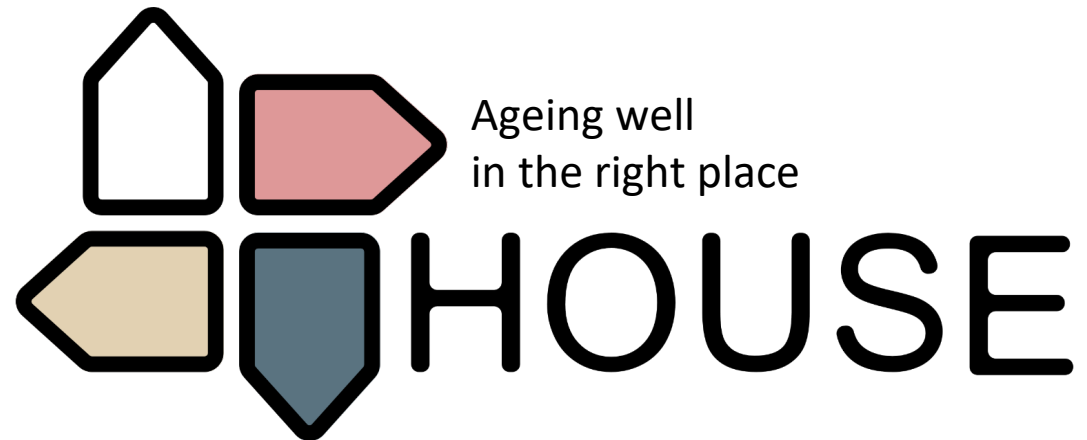

Conclusies & take home messages

Wat kan je als gemeente doen?

- **Stap 1 = Informeren** en sensibiliseren & **Stap 2 = Ont-zorgen** - voorzien van begeleiding en ondersteuning op verschillende niveaus
- Stimuleren van alternatieve woonvormen (ook voor ouderen), bv. via de woonbeleidsplannen
- Aandacht voor levensloopbestendig wonen in nieuwbouwprojecten dmv gemeentelijke voorschriften
- Betrek ouderen ook als 'actieve partner' - boodschap moet overkomen: wacht niet met nadenken over later

www.HOUSE-research.be
info@HOUSE-research.be

